

Vetle Unstad

Maihaugens museumsbønder

En oppgave om museumsbøndenes formidling
av autentisk matproduksjon

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning

Veileder: Jon Olav Hove

Mai 2021

Foto: Rune Søderholm

Vetle Unstad

Maihaugens museumsbønder

En oppgave om museumsbøndenes formidling av autentisk matproduksjon

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning
Veileder: Jon Olav Hove
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Denne oppgaven tar for seg museumsbøndernes arbeid ved Maihaugen, og hvordan de formidler autentisk matproduksjon under sitt arbeid. Jeg har jobbet med oppgaven fra begynnelsen av mars til midten av mai. Jeg vil benytte anledningen til å rette en takk til museumsbønderne Anders Hagen og Rune Søderholm som har bidratt med informasjon til denne oppgaven. Jeg vil også takke førstekonservator Kristina Skåden som var min kontaktperson under hospiteringsperioden min ved Maihaugen. Kristina la til rette for at hospiteringsperioden min ble fin og innholdsrik. Til slutt vil jeg takke Jon Olav Hove som har vært min veileder og bidratt med gode veiledninger og tilbakemeldinger.

Vetle Unstad

Trondheim, 16.05.2021

Innhold

Kapittel 1: Introduksjon	1
Hospiteringsperioden	1
Tema og problemstilling	2
Metode	3
Oppgavens oppbygging	5
Kapittel 2: Immateriell kulturarv og autentisitet	7
Immateriell kulturarv	7
Autentisitet	9
Kapittel 3: Om Maihaugen	11
Kapittel 4: Gården og museumsbøndene på Maihaugen	14
Gården og dyrene på friluftsmuseet	14
Årshjul	17
Museumsbøndenes formidling av autentisk matproduksjon	20
Kapittel 5: Konklusjon	22
Litteratur og kilder	23

Kapittel 1: Introduksjon

Hospiteringsperioden

Min hospiteringsperiode har foregått ved Maihaugen på Lillehammer. I fire uker var dette mitt oppholdssted hvor jeg både observerte og deltok aktivt i ulike arbeidsoppgaver ved museet. Jeg vil her redegjøre for hva jeg har gjort under hospiteringsperioden i perioden 1. februar til 25. februar 2021.

Jeg hatt en rekke varierende oppgaver, og jeg har fått et godt innblikk i hvordan de arbeider ved museet. Her har jeg blant annet fått bli med på et inntaksmøte, hvor det har blitt diskutert og drøftet hvorvidt nye gjenstander skal bli tatt opp i samlingen til Maihaugen eller ikke. Grunnet smittevernsituasjonen foregikk alle inntaksmøtene digitalt mens jeg var der. Jeg har også fått sett magasinene til Maihaugen, og jeg har videre blitt vist hvordan en gjenstand blir registrert og tatt inn i museets samling. I den forbindelse fikk jeg et innblikk i hvordan samlingsforvaltningssystemet primus blir benyttet.

Ut over dette så har mitt hovedfokus under hospiteringsperioden vært knyttet til tematikken matpraksiser på Maihaugen. Dette arbeidet har videre vært knyttet opp mot en kommende nordisk utstilling som heter «MAT, mer enn et måltid». Kort forklart er denne utstillingen et samarbeid mellom de tre museene Den Gamle By i Aarhus, Regionsmuseet Kristianstad i Kristianstad og Maihaugen i Lillehammer. Utstillingen som er sterkt inspirert av den britiske utstillingen «FOOD: Bigger than the Plate», har som mål om å formidle at mat ikke bare er mat, men også identitet, kultur, politikk, holdninger og økonomi.

Under mitt opphold har Kristina Skåden som er førstekonservator ved museet, vært min kontaktperson. Hun har hjulpet til og bistått meg i hospiteringsperioden, og satt meg i kontakt med relevante personer med tanke på mitt arbeid ved museet.

Arbeidsoppgaven jeg har hatt i forbindelse med «MAT, mer enn et måltid» har som jeg har nevnt vært å undersøke Maihaugens matpraksiser gjennom tidene. Her har jeg blant annet gått i Maihaugens bibliotek og sett igjennom alle årbøkene til Maihaugen fra 1920-tallet og frem til i dag, for å finne artikler som har berørt temaet mat i vid forstand. Alt i fra matdyrking, transport av mat og matservering ved Maihaugen har vært relevant her. Artikkene jeg fant i årbøkene dannet så grunnlaget for et kompendium, som ved en senere anledning kan benyttes til å se hvordan Maihaugen gjennom tidene har formidlet temaet mat gjennom tekstene sine.

Kompendiet presenterte jeg så på en workshop sammen med gruppen som har ansvaret for «MAT, mer enn et måltid» utstillingen ved museet.

Videre gjorde jeg et dypdykk i Maihaugens arkiv, hvor målet var å finne informasjon om museets restaurant- og matserveringshistorie. Her lette jeg hovedsakelig i gamle avisutklipp og dagbøker for å finne relevante tekster. Under arkivbesøket fikk jeg bistand fra tidligere ansatt ved Maihaugen, Kristi Krekling. Hun er i dag pensjonist, men har jobbet på museet siden 1980-tallet og har stor kunnskap om blant annet Maihaugens restaurantdrift gjennom tidene. Kristi hjalp meg med å finne en rekke interessante kilder fra museets restaurantdrift i arkivet.

I løpet av siste halvdel av hospiteringsperioden satte Kristina Skåden meg i kontakt med de to museumsbøndene ved museet, Anders Hagen og Rune Søderholm. Vi hadde blitt enige om å gjennomføre et intervju, hvor temaet var museumsbøndenes rolle ved Maihaugen. Anders og Rune hadde mye å fortelle om sitt arbeid, og vi var innom en rekke spennende temaer som jeg gjerne ville høre mer om etter intervjuet. Vi avtalte derfor å holde kontakten, og det resulterte i at jeg dedikerte den siste uken av hospiteringsperioden min til å følge og observere Anders og Runes arbeid ved museet.

De dagene jeg fulgte Anders og Rune var det hovedsakelig skogsarbeid og tømmerkjøring som sto på agendaen. Her fikk jeg se hvordan de brukte dølahesten og tradisjonelt utstyr til hest i forbindelse med tømmerkjøring. Jeg fikk også et lite innblikk i hvordan publikum forholder seg til museumsbøndene når de er ute og arbeider, og hvordan bøndene imøtekommer og forteller om arbeidet sitt til publikum. Ut over dette ble det også mange gode samtaler om deres arbeid på museet og om gamle kunnskaper knyttet til jordbruket. Det er samtalene og observasjonene som jeg gjorde den siste uken av hospiteringsperioden min, som danner mye av grunnlaget for denne oppgaven.

Tema og problemstilling

Kunnskapen museumsbøndene Anders Hagen og Rune Søderholm utøver og formidler på Maihaugen synes jeg er svært spennende og viktig. Jeg har selv vokst opp på en liten gård i en fjellbygd i Gudbrandsdalen, hvor det i dag blir drevet småskala gårdsdrift. I de siste årene har jeg fått en økt interesse og nysgjerrighet for hvordan de som levde i Gudbrandsdalen før oss dyrket og drev gårdsbrukene, samt levde sine daglige liv. Her har det etter hvert gått opp for meg at vi er i ferd med å miste en hel del gammel kunnskap til fordel for dagens moderne

jordbruk. Gammel kunnskap som kanskje hadde fortjent en revitalisering og bli gjort aktuell med tanke på et bærekraftig jordbruk, og en fremtidsrettet matproduksjon.

Jeg ønsker i denne oppgaven å undersøke nærmere hva museumsbøndernes arbeid går ut på, og hvordan dette arbeidet bidrar til å ta vare på kunnskapen og levemåten fra den gamle bondekulturen. Det jeg spesifikt vil undersøke er, *i hvilken grad formidler museumsbønderne autentisk matproduksjon på Maihaugen?* Her vil jeg knytte immateriell kulturarv opp mot autentisitetetsbegrepet, og videre se på utfordringer og muligheter knyttet til formidlingen av autentisk matproduksjon på Maihaugen. Når jeg i denne oppgaven snakker om museumsbøndernes formidling av matproduksjon, så mener jeg med det alt av arbeid knyttet til gårdsdriften på museet.

Metode

Jeg har benyttet meg av observasjon og intervju som metode under innsamling av informasjon til denne oppgaven.¹ Når det gjelder intervjuformen, har jeg stort sett benyttet meg av ustrukturerte intervjuer. Her har intervjuet i hovedsakelig grad foregått som naturlige samtaler mellom meg og bøndene under mine observasjoner. I tillegg gjorde jeg innledningsvis et semistrukturert intervju hvor tematikken var museumsbøndernes rolle ved Maihaugen. Dette intervjuet ble gjort under hospiteringsperioden min, og ble gjennomført før jeg hadde utarbeidet en tematikk for denne oppgaven. Derfor tar dette første intervjuet for seg museumsbøndernes rolle ved museet på et generelt grunnlag. Intervjuet ble gjennomført den 17. februar 2021, og ble tatt opp som lydopptak, men er ikke transkribert. Det er dette intervjuet som har dannet grunnlaget for mine videre observasjoner og samtaler med museumsbønderne. Jeg har også gjennomført et ustrukturert intervju med Anders Hagen den 19. februar 2021. Dette foregikk ved at jeg fikk en liten omvisning på friluftsmuseet, hvor Anders fortalte om gårdsarbeidet på Maihaugen. Her tok jeg notater.

I perioden 22 til 25. februar observerte jeg museumsbønderne når de arbeidet på Maihaugen. Dette har i stor grad foregått som en deltakende observasjon, hvor jeg har fått bli med å utføre diverse arbeidsoppgaver som museumsbønderne utførte de aktuelle dagene. På den måten har jeg fått et dypere inntrykk og perspektiv på museumsbøndernes arbeid. Under hele observasjonsperioden stilte jeg spørsmål og tok notater av det jeg observerte.

¹ Dalland 2020: 103

En utfordring knyttet til det å bruke observasjon som metode, er at jeg kun har fått et direkte innblikk i hvordan museumsbøndene arbeider i løpet av et lite tidsrom om vinteren. Jeg vil derfor ikke ha data gjennom observasjoner når jeg skal redegjøre og drøfte museumsbøndene arbeid gjennom andre perioder enn min observasjonsperiode. Dette har jeg forsøkt å kompensere gjennom intervjuene med museumsbøndene. De har gjennom samtaler og bilder bidratt med utfyllende informasjon om deres arbeid og formidling gjennom hele året. Bildene jeg bruker i denne oppgaven har jeg fått tilsendt av Rune Søderholm, og viser ulike former for gårdsarbeid ved Maihaugen. Jeg bruker bildene for å gi leseren et dypere innblikk i hvordan formidlingen til museumsbøndene ser ut. Til slutt utførte jeg også en avsluttende samtale med Anders og Rune den 5. mai 2021.

For å kunne sikre best mulig datagrunnlag for denne oppgaven, hadde det vært en fordel å kunne observert museumsbøndene jevnlig gjennom et helt år. På den måten kunne jeg best fått frem og dokumentert det varierende arbeidet som utføres ved museet. Dette er naturligvis en tidkrevende prosess, og grunnet denne oppgavens tidsperspektiv lot det seg ikke gjennomføre.

Det er også viktig å påpeke at når jeg har gjennomført intervju, er det ut ifra museumsbøndenes perspektiv jeg har fått informasjon til denne oppgaven. Jeg har ikke valgt å intervju publikum eller andre tilsatte ved Maihaugen. Dette er det to grunner til. For det første så ønsker jeg at denne oppgaven skal handle mest mulig om museumsbøndenes perspektiv. For det andre så har tidsbegrensinger gjort at jeg ikke har hatt tid eller mulighet til å fokusere på andre intervjuobjekter enn museumsbøndene på en fornuftig måte.

Til slutt vil jeg si at boken *Frå det gamle arbeidslivet* av Einar Hovdhaugen har vært til god hjelp under arbeidet med denne oppgaven. Einar Hovdhaugen (1908-1996) vokste opp i fjellbygda Venabygd som ligger i Ringebu kommune. I tillegg til å være gårdbruker var han også stortingsmann for bondepartiet og senere FN-utsending. Gjennom hele sitt liv har Hovdhaugen skrevet en rekke lokalhistoriske bøker og han har vært en viktig kilde til lokalkunnskapen i Gudbrandsdalen. Boken *Frå det gamle arbeidslivet*, er en beskrivelse av hvordan folk arbeidet og levde på gårdene i Ringebu i gamle dager. Hovdhaugen skriver om arbeidslivet slik han selv husket det og slik han hørte gamle folk fortelle om det i sin barndom. Det vil da være naturlig å si at tidsepoken han beskriver er satt fra tidlig på 1900-tallet og bakover gjennom 1800-tallet. Noe som er relevant i forhold til formidlingen til museumsbøndene.

Hovdhaugen skriver selv at boken er en monografi for Ringeby, hvor han selv kom fra. Selv om arbeidsmåter og beskrivelser i boken kan være individuelle, vil det være naturlig å anta at mye av det som står skrevet i stor grad også gjelder for andre bygder i Gudbrandsdalen.² Jeg har valgt å bruke boken i denne oppgaven fordi jeg mener at den i stor grad er relevant i forhold arbeidet og formidlingen til museumsbøndene på Maihaugen. Museumsbøndene bruker også denne boken som en slags veileder når de utfører oppgaver og de er usikre på hvordan disse oppgavene kan utføres på så autentisk måte som mulig.³ Jeg har brukt boken for å supplere intervjuene og observasjonene av museumsbøndene.

Oppgavens oppbygging

Jeg starter i kapittel 2 med å redegjøre for immateriell kulturarv og autentisitet, som er teorien denne oppgaven bygger på. Her forklarer jeg kort hva de to begrepene betyr, samtidig som jeg knytter begrepene opp mot hverandre, og ser på relevansen til dette i forhold til museumsbøndenes arbeid.

I kapittel 3 gir jeg en historisk bakgrunn for Maihaugen. Her redegjør jeg for hvordan Maihaugen har utviklet seg fra Anders Sandvigs tid og frem til i dag. Jeg kommer samtidig med noen eksempler på hva som finnes av historisk bebyggelse på Maihaugen.

Videre handler kapittel 4 om gårdsdriften og museumsbøndenes rolle på Maihaugen. Her redegjør jeg for hva som finnes av levende dyr på museet, og på hvilken måte Maihaugen blir driftet som en gård. Deretter redegjør jeg for museumsbøndenes arbeid og formidling ved Maihaugen blant annet gjennom et årshjul. Her velger jeg å se litt nærmere på noen utvalgte arbeidsoppgaver de utfører gjennom et år. Gjennom hele kapittel 4 drøfter jeg ulike muligheter og utfordringer knyttet til museumsbøndenes arbeid. Samtidig forsøker jeg her å undersøke i hvilken grad de formidler autentisk matproduksjon på Maihaugen.

Til slutt kommer jeg med en konklusjon i kapittel 5. Her ser jeg på hva jeg har drøftet i oppgaven, og kommer med en konklusjon på problemstillingen, som er i hvilken grad formidler museumsbøndene autentisk matproduksjon på Maihaugen.

² Hovdhaugen 1993: 13

³ Hagen, Personlig kommunikasjon 19.02.2021

I denne oppgaven henviser jeg ofte til det gamle bondesamfunnet. Med det gamle bondesamfunnet mener jeg jordbruket og levemåten slik det var i Gudbrandsdalen og Norge for øvrig, fra 1500-tallet og omtrent frem til midten av 1800-tallet, da nye løsninger og metoder revolusjonerte landbruket gjennom det som ofte blir kalt «det store hamskiftet i landbruket»⁴

Tømmerkjøring på Maihaugen. (Foto: Rune Söderholm)

⁴ Nordby 1991: 12

Kapittel 2: Immateriell kulturarv og autentisitet

Immateriell kulturarv

Immateriell kulturarv er et begrep som knyttes til vern av immateriell kultur. Immateriell kulturarv blir definert som ferdigheter, kunnskap, framstillinger og praksis, samt gjenstander og tilhørende instrumenter, kulturgjenstander og kulturelle rom som samfunn og grupper ser på som sin kulturarv.⁵ Begrepet immateriell kulturarv ble etablert gjennom kulturfaglige og kulturpolitiske prosesser i UNESCO, i løpet av andre halvdel av 1900-tallet. I 2003 resulterte dette til at UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven ble vedtatt.⁶

Veien frem mot denne konvensjonen har bakgrunn i ulike prosesser mellom 1950 og 1970-tallet. Prosessen har bakgrunn i opphavsretten og vern knyttet til immaterielle kulturuttrykk. Viktige steg på denne veien var etableringen av *Verdens immaterialrettsorganisasjon* i 1967. Videre ble *Rekommandasjon om vern av tradisjonell kultur og folkløse* opprettet i 1989. Dette var det første normative verktøyet som rettet seg mot vern av immateriell kulturarv. UNESCO lanserte så i 1992 *Proklamasjonen om mesterverk i menneskehetens muntlige og immaterielle kulturarv*. Dette var et stort skritt i veien mot en konvensjon av immateriell kulturarv. Til slutt ble verdien av immateriell kulturarv anerkjent gjennom *Istanbuldeklarasjonen* i 2002, som videre anbefalte en etablering av et eget normativt verktøy for vern av immateriell kulturarv. Dette resulterte i at UNESCOs *Konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven* endelig ble vedtatt den 17. oktober 2003.⁷ Denne konvensjonen kan sees på som den immaterielle kulturarvens juridiske beskytter.

I 2007 forpliktet Norge seg til å følge konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven. I Norge ble dermed immateriell kulturarv i økende grad et begrep som blir benyttet til å beskrive ikke materielle kulturminner og vernet av disse. Formålet med konvensjonen er å øke respekten og forståelsen for den immaterielle kulturarven. Urfolk og minoriteter er et prioritert satsningsområde i konvensjonen. I Norge er det Kulturrådet som har ansvaret for å gjennomføre UNESCOs konvensjon.⁸ Det pekes på i St.prp. nr. 73 (2005-2006) at konvensjonens krav i stor grad allerede er oppfylt i Norge gjennom statlig finansierte kulturinstitusjoner som jobber med immateriell kulturarv.⁹

⁵ Strøm 2010: 16

⁶ Ibid: 16

⁷ Ibid: 10

⁸ Kulturrådet u.å

⁹ Falk & Feldborg 2013: 31

Her vil det også være naturlig å nevne Norsk håndverksinstitutt, som holder til på Maihaugen. Norsk håndverksinstitutt kan spores tilbake til 1987 da Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet opprettet Håndverksregisteret. Maihaugen ble utpekt som ansvarlig institusjon for etableringen av et sentralt register for håndverkskunnskap. Norsk Håndverksinstitutt har tidligere vært kjent under navnene; Håndverksregisteret, Norsk Håndverksutvikling NHU, Senter for immateriell kulturarv. Siden 2013 har organisasjonen gått under navnet Norsk Håndverksinstitutt. I 2010 akkrediterte UNESCO Norsk håndverksinstitutt som rådgivende organisasjon for *Konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven*.¹⁰

Norsk håndverksinstitutt bevarer og viderefører ulike håndverkstradisjoner og teknikker, og har vært sentrale i arbeidet med nye utdanningsreformer hvor små og verneverdige fag med få utøvere har vært involvert. Videre arbeider Norsk håndverksinstitutt med dokumentasjonsteknikker for å overføre kunnskap fra en tradisjonsbærer til en ny håndverker.¹¹

Immateriell kulturarv er et relativt nytt begrep i kulturminnefaglig sammenheng. Men ideen om immateriell kulturarv er ikke ny. Før begrepet ble kjent har det vært jobbet med såkalt *handlingsbåren kunnskap* innenfor kulturminnevernet. *Handlingsbåren kunnskap* knyttes opp mot overføringen og utøvelsen av levende kunnskap, og brukes i stor grad for å forstå, beskrive og videreføre håndverk.¹² Her vil jeg hevde at arbeidet til museumsbøndene er relevant i forhold til *handlingsbåren kunnskap*. Selv om arbeidet deres kanskje ikke er knyttet til et håndverk i tradisjonell forstand, slik som en tømrer eller en møbelsnekker, vil jeg si at kunnskapen de sitter på og formidler i stor grad handler om *handlingsbåren kunnskap*. Dermed kan dette igjen knyttes opp mot UNESCOs konvensjon om immateriell kulturarv. Formidling og vern av immateriell kulturarv skjer i stor grad gjennom praktisering av tradisjonene, og det vil derfor være naturlig å si at museumsbøndene på Maihaugen praktiserer og formidler immateriell kulturarv gjennom sitt arbeid. De sitter for eksempel på kunnskap knyttet til bruk av hest i landbruket, eller hvordan en skal bruke en ljà på riktig måte.

¹⁰ Skurdal 2017: 6

¹¹ Ibid: 7

¹² Falk & Feldborg 2013: 117

Selv om immateriell kulturarv tar for seg den immaterielle kulturen, dekker den også tilhørende instrumenter, gjenstander, kulturgjenstander og kulturelle rom.¹³ Dermed vil naturligvis også landbruksutstyret bøndene benytter seg av under arbeid og formidling være en viktig del av formidlingen. Dette viser også at immaterielle kulturuttrykk har en fysisk side. Når det gjelder utstyret museumsbøndene bruker i sitt arbeid er dette ofte autentiske lanbruksgjenstander som Maihaugen har til disposisjon, noe jeg kommer til å beskrive senere i teksten.

Autentisitet

Ordet autentisitet stammer fra det greske ordet *authenticos*, som betyr opphavsmann. Den gamle greske kulturen brukte ordet *authenticos* når det var snakk om å verifisere opphavet til bestemte tekster.¹⁴ Innenfor kulturminnefeltet brukes autentisitetsbegrepet for å beskrive hvor «ekte» noe er, knyttet til en gjenstand, bygning eller en handling. For å gjøre autentisitetsbegrepet mer anvendelig er det derfor vanlig å dele begrepet inn i tre deler. Disse tre delene kaller vi materialautentisitet, visuell autentisitet og prosessautentisitet.¹⁵

Materialautentisitet knytter vi opp mot materialet en bygning eller en gjenstand består av. Jo eldre materialene til en bygning eller gjenstand er, jo mer autentiske kan vi si at de er, ut ifra et materialautentisk perspektiv.¹⁶ Maihaugen har en rekke gjenstander og bygg som vi kan si er materialautentiske. Her finnes det en rekke originale gjenstander knyttet til det gamle bondesamfunnet. Disse gjenstandene er både lagret i magasin, utstilt på utstillinger og brukt aktivt i formidlingen. I tillegg består friluftsmuseet av en rekke gamle bygg som er hentet fra ulike plasser i Gudbrandsdalen, som fortsatt i stor grad består av originalt materiale.

Visuell autentisitet viser til at en gjenstand virker autentisk hvis den ser ut som den originale gjenstanden eller bygningen, selv om det er en kopi.¹⁷ Når det er snakk om visuell autentisitet er det i motsetning til materialautentisitet ikke viktig om det er originalt materiale i gjenstanden, så lenge det ser ut som den originale gjenstanden. Visuell autentisitet var en praksis som lå bak det meste av restaureringsjobbene på 1800-tallet. Blant annet er

¹³ Strøm 2010: 17

¹⁴ Christensen 2011: 210

¹⁵ Ibid: 211

¹⁶ Ibid: 212

¹⁷ Ibid: 212

Nidarosdomen i Trondheim restaurert etter prinsippet om visuell autentisitet. Her ble det brukt stål og betong under den gjenskapte overflaten av katedralen.¹⁸

Prosessautentisitet handler om å utføre arbeid ved å bruke de samme materialene og de samme håndverksteknikkene som ble benyttet da det opprinnelige bygget ble reist.¹⁹

Prosessautentisitet oppstod på 1980-tallet som en reaksjon mot ekstrem vegring mot å skifte ut deler på slitte kulturminner. Prosessautentisitet åpnet for fornyelse av materiell, samtidig som det skjerpet kravet til utførelse og materialitet.²⁰

Når jeg videre i denne teksten bruker autentisitetsbegrepet er det i stor grad prosessautentisitet jeg mener. Dette er fordi museumsbøndene i stor grad formidler handlingsbåren kunnskap, som kan knyttes opp mot prosessautentisitet. Men også materialautentisitet og visuell autentisitet er relevant ettersom museumsbøndene benytter seg av et bredt utvalg av tradisjonelt landbruksutstyr.

Det skal også nevnes at autentisitetsbegrepet knyttet opp mot levende immateriell kulturarv kan være utfordrende, ettersom mye av den immaterielle kulturarven er under stadig utvikling. Hva vil da være riktig å kalle for autentisk i denne sammenheng? Når det gjelder museumsbøndenes formidling av immateriell kulturarv knyttet til det gamle bondesamfunnet, vil jeg påstå at dette er en form for immateriell kulturarv som ikke lenger er under utvikling, siden dette er en praksis vi ikke konvensjonelt benytter oss av i dagens samfunn. Det vil derfor være riktig å kalle den autentisk hvis den blir utført på samme måte som i det gamle bondesamfunnet. Det er for så vidt mulig å trekke en linje fra dagens moderne jordbruk og tilbake til det gamle bondesamfunnet, og derfor si at det hele tiden har vært utvikling av jordbrukstradisjoner frem til i dag. Men i denne oppgaven velger jeg å se bort i fra dette og heller konsentrere meg om landbruket slik det var før mekaniseringen tok over for den manuelle håndkraften.

¹⁸ Christensen: 212

¹⁹ Ibid: 212

²⁰ Rogan & Amundsen 2014: 175

Kapittel 3: Om Maihaugen

Maihaugen er et friluftsmuseum lokalisert i Lillehammer kommune i Innlandet fylke. Museet er Norges største friluftsmuseum, og rommer over 200 hus fra 1200-tallet og fram til i dag.²¹

Maihaugen ble grunnlagt i 1887 av tannlegen Anders Sandvig, da under navnet De Sandvigske Samlinger. Grunnet sitt arbeid som tannlege var Sandvig ofte på reise oppover Gudbrandsdalen, gjennom dette arbeidet fikk han øynene opp for kulturminnene som var i ferd med å gå tapt i distriktet. Den gamle bondekulturen var i ferd med å bli faset ut til fordel for det moderne jordbruket, gjennom det som blir kalt «det store hamskiftet» i landbruket på 1800-tallet. Samtidig hadde Sandvig bevitnet at en rekke hestelass med gjenstander fra Gudbrandsdalen var blitt kjørt ut av landet for å stilles ut på museer i Sverige.²² Derfor begynte Sandvig å kjøpe opp gjenstander fra bøndene i Gudbrandsdalen når han var på sine mange reiser som tannlege. På den måten hindret han at kulturminner fra Norge ble solgt ut av landet. Dette utviklet seg også til å omfatte gårdsbygg, og til slutt var villaeiendommen til Sandvig i Lillehammer sentrum fylt opp av gårdsbygg og gjenstander fra den gamle bondekulturen. Det ble etter hvert for dyrt for Sandvig å brannforsikre alt han hadde kjøpt, så i 1902 solgte han samlingen til Selskapet for Lillehammer Byes Vel, som fikk flyttet samlingen opp til Maihaugen.²³ Ved Maihaugen fortsatte Sandvig som direktør ved museet fram til 1946.²⁴

Gjennom hele 1900-tallet ble samlingen til Maihaugen stadig større og en rekke bygninger og komplette gårdstun ble flyttet til museet i løpet av denne perioden. Her kan nevnes bygg som Garmo stavkirke, som ble flyttet til Maihaugen i 1923.²⁵ Samt skolestua fra Sjøk, satt opp på Maihaugen i 1931. Skolestua er et håndfast bevis på hva som skjedde da den nye folkeskoleloven kom i 1860, og de første skolebyggene i Norge ble satt opp.²⁶

Komplette gårdsanlegg fra Gudbrandsdalen har også blitt flyttet til Maihaugen. Bjørnstadtunet fra Vågå med i alt 21 hus ble flyttet til museet i 1913.²⁷ I dag består Bjørnstadtunet av 27 hus

²¹ Maihaugen. Friluftsmuseet u.å

²² Olstad 1940: 11

²³ Ibid: 12

²⁴ Maihaugen. Maihaugens historie u.å

²⁵ Hauglid 1989: 16

²⁶ Ibid: 15

²⁷ Ibid: 23

fordelt på inntun og uttun, og gården representerer en storgård fra Nord-Gudbrandsdalen slik den så ut på 1700-tallet.²⁸ Anders Sandvig sa selv dette om sin visjon for Maihaugen:

Nei, saadan som jeg ser Maihuagen fuldt færdig, skal den være en samling af hjem, hvor man kan gaa lige ind til de mennesker som har levet i dem, og lære deres livsformer at kjende, deres smag, deres arbeide. Thi hjemmets form og udstyr er billede af menneskene selv, og i Dalens gamle ættegårde er det ikke blot de enkelte som afspeiler sig, men slekten – generation efter. Men det er ikke bare en tilfældig samling af enkelte hjem jeg på Maihaugen vil redde fra ødeleggelse og glemsel. Nei, hele bygden som et samlet hele vil jeg sætte in i denne store billedbog. Ikke bare storgården med sine mange hus og sit ættestolte udstyr – også småbondens og husmandens hjem, bygdekunstnerens stue borte i baglien og sætervangen langt til skogs. Og oppe fra bakkens skal bygdens gamle kirke, ikke bare et lidet kapell, sende klokkeklangen over de svundne slegters eftermæle.²⁹

Maihaugen er videreutviklet i Sandvigs ånd etter hans tid. Maihaugens hovedbygning som er oppført i 1958 rommer en rekke permanente og midlertidige utstillinger. Hovedbygningen ble videre utvidet i forbindelse med Lillehammer OL i 1994.³⁰ Friluftsmuseet på Maihaugen er i dag konsentrert rund bygden, byen, boligfeltet, hyttegrenda og kulturlandskapet. Bygden representerer kulturen og levemåten i det gamle bondesamfunnet. Byen er utformet slik en innlandsby kunne sett ut ved inngangen til 1900-tallet. I boligfeltet ligger eneboliger som representerer de ulike tiårene på 1900-tallet. Her ligger i dag blant annet Dronning Sonjas barndomshjem. I hyttegrenda er formålet å formidle den norske hyttedrømmen. Her finnes det en rekke hytter fra forskjellige tidsepoker. Til slutt har vi kulturlandskapet som viser forholdet mellom mennesker og natur. Kulturlandskapet viser hvordan mennesket til enhver tid har formet landskapet rundt seg.³¹ Det er i kulturlandskapet på Maihaugen vi oftest finner museumsbøndene. Her har de sin daglige arbeidsplass året rundt, og publikum kan se de utføre gårdsarbeid slik det var vanlig på 1700- og 1800-tallet.

I dag er Maihaugen konsolidert gjennom Stiftelsen Lillehammer Museum som i dag består av Maihaugen, Norges Olympiske Museum, Bjærkebæk, Aulestad, Norges Postmuseum og Lillehammer Kunstmuseum. Norsk Håndverksinstitutt som er et senter for immateriell

²⁸ Maihaugen. Bygda u.å

²⁹ Sandvig 1907: 1

³⁰ Maihaugen. Maihaugens historie u.å

³¹ Maihaugen. Friluftsmuseet u.å

kulturarv, holder også til på Maihaugen. De har sine lokaler i et av byggene som hører til i byen ved friluftsmuseet.

Gårdstun i autentisk kulturlandskap ute i friluftsmuseet på Maihaugen. (Foto: Rune Söderholm)

Kapittel 4: Gården og museumsbøndene på Maihaugen

Gården og dyrene på friluftsmuseet

Friluftsmuseet ved Maihaugen blir i dag driftet som en gård fra det gamle bondesamfunnet. Her jobber Anders Hagen og Rune Søderholm som museumsbønder i hver sin 100 prosent stilling. Begge to har bakgrunn fra landbruket i Gudbrandsdalen, og de sitter på stor kunnskap om dyrehold og gårdsdrift fra det gamle bondesamfunnet. Museumsbøndene har sitt hovedsete rund den gamle storgården Jørstad som er plassert lengst vest i friluftsmuseet. På Maihaugen finner vi et variert utvalg av tradisjonelle husdyrraser som en kunne finne på gårdene i Gudbrandsdalen i det gamle bondesamfunnet.

Det dyret som kanskje blir lagt mest merke til er dølahesten Hermann. Dølahest er en rase som stammer fra Gudbrandsdalen, og er en populær hest til bruk i jordbruket. Hermann blir benyttet i mye av gårdsarbeidet på friluftsmuseet, og han er et kjent syn blant ansatte og besøkende. Kuene er av rasen dølafe, som tradisjonelt hører hjemme i Gudbrandsdalen, Østerdalen og Hedemarken. Dølafeet er avlet frem for å best kunne utnytte ressursene i det ulendte landskapet i Gudbrandsdalen. Dette er en liten og hardfør rase som utnyttet de rike fjellbeitene i Gudbrandsdalen på en effektiv måte.³² Videre finnes det en liten flokk med sau av rasen gammel norsk spælsau. Dette er en av de opprinnelige sauerasene vi har i Norge, og

Gammel norsk spælsau ute på sommerbeite. (Foto: Rune Søderholm)

var den sauerasen som var vanligst på 1600- og 1700-tallet.³³ De tre geitene på Maihaugen er av den opprinnelige geitestammen som fortsatt dominerer Norge. Under mitt opphold, var det også ei grisepurke til stede som ventet grisunger i løpet av våren. Denne grisepurka har gener fra de gamle norske landranene og er gråere i huden enn den moderne

grisen. Ofte finner vi de med svarte eller mørkegrå flekker. Hønene på Maihaugen er av rasene jærhøns, Plymouth Rock, brun og hvit italiener og Red Rhode Island. Jærhøna er den

³² Hovdhaugen 1993: 87

³³ Holene 2017

eneste av disse rasene som regnes som norsk, men alle de nevnte hønerasene var vanlige å finne på en gård tidlig på 1900-tallet.³⁴ Sammen utgjør alle de nevnte husdyrrasene et autentisk eksempel på dyrehold som var vanlig i Gudbrandsdalen på 1700- og 1800-tallet, og de er en viktig del av museumsbøndenes arbeid og formidling ved museet.

Om vinteren oppholder dyrene seg i og rundt driftsbygningen til Jørstad, mens de om sommeren blir flyttet rundt på ulike beiter som finnes på friluftsmuseet. På denne måten blir kulturlandskapet ved Maihaugen opprettholdt på en autentisk måte ved at et bredt utvalg av tradisjonelle husdyrraser får lov til å beite og leve på museet, tilnærmet likt slik de ville gjort i det gamle bondesamfunnet i Gudbrandsdalen. Ansvar for dyrestellet deler museumsbøndene seg imellom gjennom en turnusordning, og som bønder flest er det alltid en som har vakt døgnet rundt. På dagtid arbeider de stort sett sammen på museet.³⁵

Dølahesten Hermann står sentralt i mye av det tunge arbeidet. (Foto: Rune Søderholm)

I tillegg til dyrestellet arbeider museumsbøndene med en rekke varierende oppgaver knyttet til landbruket på Maihaugen. Dette kan være alt ifra dyrking og dyrestell, til vedlikehold av gjerder og redskap. Her er det stort fokus på å utføre arbeidsoppgavene på en så autentisk korrekt måte det lar seg gjøre, og bøndene har tilgang på et stort og varierende utvalg landbruksutstyr fra ulike tidsepoker fra landbruket. Dette er utstyr Maihaugen gjennom tidene har fått inn i samlingen sin. Ofte har museet flere gjenstander av samme type, og mens noen gjenstander ligger lagret på magasin eller er på utstilling, har museumsbøndene tilgang på et varierende

utvalg av gammelt landbruksutstyr som de bruker i sin formidling.³⁶

Når jeg var med museumsbøndene, observerte jeg de i arbeid med tømmerkjøring. Her så jeg at de brukte lunnedrag til hest når de kjørte tømmer. Jeg ble også vist annet tradisjonelt landbruksutstyr som bøndene benyttet seg av, som den lomske såmaskina og ulike ploger til

³⁴ Maihaugen. Dyr u.å

³⁵ Hagen & Søderholm. Personlig kommunikasjon 22.02.2021

³⁶ Inntaksmøte. Personlig kommunikasjon Maihaugen 12.02.2021

hest. Det er hovedsakelig gammelt originalt utstyr som blir brukt under arbeid. Men det hender også at kopier blir benyttet. Når kopier blir benyttet i arbeidet, er det som regel bøndene som har laget kopiene selv, basert på de originale gjenstandene som er for slitte til å brukes. Jeg ble under mitt opphold på Maihaugen vist et nytt lunnedrag som bøndene selv hadde laget.³⁷ Dette viser at utstyret museumsbøndene benytter seg av er autentiske. Selv om de i noen tilfeller benytter seg av en kopi, har denne kopien ofte blitt gjenskapt på en autentisk korrekt måte ved at bøndene benytter seg av gamle håndverksteknikker.

Når museumsbøndene jobber med dyrene og det gamle landbruskutstyret kommer det materielle i kontakt med det immaterielle. Gjennom sin formidling bidrar de samtidig til å opprettholde den immaterielle kunnskapen fra det gamle bondesamfunnet. Dermed vil jeg hevde at museumsbøndene er en viktig ressurs og kilde for formidling og vern av denne kunnskapen.

Samhandling mellom menneske og dyr er en kunnskap museumsbøndene formidler. (Foto: Rune Söderholm)

³⁷ Hagen & Söderholm. Personlig kommunikasjon 22.02.2021

Årshjul

Jeg vil her redegjøre for noe av arbeidet museumsbøndene utfører på Maihaugen i løpet av et år. Jeg vil ikke ha mulighet til å gå inn i alt de gjør i detalj, da dette kunne vært en hel oppgave i seg selv. Isteden vil jeg forsøke å gi et generelt overblikk hvor jeg beskriver noe av de større oppgavene museumsbøndene jobber med gjennom året. Slik vil jeg videre undersøke i hvilken grad museumsbøndene formidler autentisk matproduksjon på Maihaugen.

Arbeidet til museumsbøndene følger i stor grad sesongene og arbeidsrytmen til det gamle bondesamfunnet. Der delte de året i to deler; sommerhalvåret og vinterhalvåret.³⁸

Sommerhalvåret startet tradisjonelt den 14. april ved *sommermål*. Sommerhalvåret deles igjen inn i ulike perioder.³⁹ Viktige perioder her er våronna, håvolla, slåttonna, skuronna og epleonna.⁴⁰ Våronna er en tid hvor grunnlaget for årets innhøsting blir lagt. Aktiviteter en kan

*Anders og Hermann kjører ut vinterens møkk på et av friluftsmuseets åkerlapper.
(Foto: Rune Söderholm)*

se museumsbøndene arbeide med under våronna kan være kjøring av møkk ut på de ulike åkerlappene hvor det skal dyrkes. Litt lenger ut i våronna har en mulighet til å se den lomske såmaskina i bruk, når bøndene sår de ulike åkerlappene. Sentralt under våronna er dølahesten Hermann, som står for mye av arbeidet med å trekke de tyngste redskapene.

Våronna blir avløst av håvolla. I det gamle bondesamfunnet var håvolla en roligere og god tid hvor en kunne ta seg en liten pust i bakken mellom våronn og slåttonn. Under håvolla var det vanlig å utføre en del mindre arbeid knyttet til gården som en ikke fikk utført når det ellers var mye å gjøre.⁴¹ Håvolla faller inn under høysommeren og i Maihaugens sammenheng er dette

³⁸ Hagen & Söderholm. Personlig kommunikasjon 22.02.2021

³⁹ Hovdhaugen 1993: 15

⁴⁰ Ibid: 9

⁴¹ Ibid: 27

Eksempel på aktivitet under håvolla. Her blir åkerlappene vannet på tradisjonelt vis. (Foto: Rune Söderholm)

og hesjet. På Maihaugen blir dette gjort på gamlemåten med ljå.⁴³ Under skuronna blir kornet skjært. Slåttonna og skuronna er tidkrevende prosesser og i det gamle bondesamfunnet var det svært mange mennesker i sving under begge slåttene.⁴⁴ Dette kan til tider være en utfordring for museumsbøndene, da de kun er to stykker. Her får de ofte hjelp av frivillige. Samtidig har publikum også muligheten til å prøve seg med både ljå og hesjing.⁴⁵ Frivillige vil sannsynligvis ikke alltid sitte på samme kunnskapen som museumsbøndene, og dette kan

Slåttonna er travle tider for bøndene. Her fra hesjing. (Foto: Rune Söderholm)

og her blir potetene tatt opp av bakken. Maihaugen har et rikt utvalg av ulike potetsorter.

en hektisk tid med mange besøkende. Dette er en tid hvor det foregår en hel del formidling i friluftsmuseet. På denne tiden deler museumsbøndene arbeidsplass med blant annet guider og skuespillere. Ordet håvoll er et lite kjent begrep i dag og de færreste vet nok hva det er snakk om når håvolla blir nevnt.⁴²

Under slåttonna blir gresset som skal bli vinterfôr for dyrene slått

påvirke autentisiteten under formidlingen. Likevel vil det være viktig med mange arbeidsfolk i åkeren med tanke på en autentisk formidling. Museumsbøndene har her en god mulighet til å lære bort den immaterielle kunnskapen knyttet til innhøsting av vinterfôr til frivillige og publikum.

Den siste onna er epleonna. Den foregår oftest i løpet av september

⁴² Hovdhaugen 1993: 27

⁴³ Hagen & Söderholm. Personlig kommunikasjon 22.02.2021

⁴⁴ Hovdhaugen 1993: 44

⁴⁵ Hagen & Söderholm. Personlig kommunikasjon 22.02.2021

Museumsbøndene praktiserer også lysgroing av potetene slik at de får en tidligere innhøsting.⁴⁶

Vinterhalvåret starter tradisjonelt den 14. oktober.⁴⁷ Arbeidet til museumsbøndene gjennom vinterhalvåret er svært ulikt det de utfører gjennom sommerhalvåret. Slakting av gris kan være en av aktivitetene som foregår ved starten av vinterhalvåret. På Maihaugen har det tidligere blitt vist hvordan en gris blir slaktet og partert for publikum.⁴⁸ Dette vekker ofte ulike reaksjoner hos folk, og enkelte mener dette ikke burde gjøres ved museet.⁴⁹ Det å vise den gamle slakteprosessen for publikum på Maihaugen kan være en viktig praksis. Her får publikum muligheten til å se hele prosessen fra levende gris til ribbe, og her blir gammel matproduksjon formidlet ved at hele slakteprosessen blir vist frem, forklart og begrunnet. Denne prosessen kan virke autentisk, men her kan en også tenke på at det i dag blir stilt helt andre krav til for eksempel det hygieniske rundt en slik demonstrasjon av en slakteprosess. I det gamle bondesamfunnet var nok ikke de hygieniske kravene like nøye som i dag, dette er noe museumsbøndene har mulighet til å formidle underveis i prosessen. Publikum får også muligheten til å reflektere rundt dyreholdet i dagens industrielle matproduksjon, kontra dyreholdet i det gamle bondesamfunnet. Selv om dyrevelferden kanskje ikke alltid var førsteprioritet i det gamle bondesamfunnet, vil jeg tro at dyrenes naturlige behov i større grad ble ivaretatt den gang.

Grunnet matvarekjedenes fokus på å selge mye og billig mat, er jeg redd dette går ut over dyrevelferden og bærekraftigheten i dagens jordbruk. Samtidig mister vi også litt av respekten for maten når vi har så mye av den. Her vil museumsbøndenes formidling av autentisk matproduksjon, som for eksempel slakting og partering av gris, eller dyrking av ulike kornsorter, være viktig. Gjennom sin formidling viser de hvor mye arbeid og tid det ligger bak det å produsere mat, og dermed kanskje øke publikums respekt for mat og matsikkerhet.

Vinterhalvåret også en tid for skogsarbeid på Maihaugen. Dette var noe jeg fikk bli med på under min hospiteringsperiode. Her står igjen dølhesten Hermann sentralt i arbeidet. Han trekker tømmeret fra skogen og frem til ulike lunningsplasser ved friluftsmuseet. En utfordring i forbindelse med disse tømmerlunnene er sikkerhetsrisikoen de kan utgjøre for publikum. Friluftsmuseet på Maihaugen benyttes i stor grad som turområde for Lillehammers

⁴⁶ Hagen & Söderholm. Personlig kommunikasjon 05.05.2021

⁴⁷ Hovdhaugen 1993: 57

⁴⁸ Henriksbø 2018

⁴⁹ Selstø 2018

innbyggere. Er ikke tømmerlunnene tilstrekkelig sikret kan en risikere at en turgåer som er på luftetur med hunden sin får en av stökkene over seg. Dette er noe museumsbøndene tar på

Tømmerlunnene er en viktig kulis på vinterstid. (Foto: Rune Søderholm)

stort alvor, og de er svært nøye med å sørge for at friluftsmuseet er sikkert for publikum.⁵⁰ Samtidig er det viktig at friluftsmuseet består av autentiske kulisser slik som en tømmerlunne eller rader med hesjing. Dette er med på å skape liv rundt omkring i friluftsmuseet.

Fjøsbesøk i driftsbygningen på Jørstad er noe som er

populært blant publikum, særlig i vintermånedene da aktiviteten ved Maihaugen er lav sammenliknet med sommeren. Her får museumsbøndene mulighet til å fortelle om de ulike dyrerasene og publikum får et levende inntrykk av dyreholdet på Maihaugen. Da koronapandemien stengte ned Norge i mars 2020 satte dette en midlertidig stopp for fjøsbesøk ved Maihaugen. Dette ble løst ved at museumsbøndene tok med publikum på en digital omvisning i fjøset. Dette er en fin mulighet til at et enda bredere utvalg av publikum får muligheten til å se og oppleve gårdslivet ved Maihaugen. Spesielt de som ikke ellers har mulighet til å besøke Maihaugen vil med dette få et lite innblikk i dyreholdet på en gård før i tiden.⁵¹

Museumsbøndernes formidling av autentisk matproduksjon

Gjennom sitt arbeid som museumsbønder ved Maihaugen står Anders og Rune for en stor del av formidlingen til friluftsmuseet. Det at de i stor grad følger arbeidsrytmen til det gamle bondesamfunnet vil jeg hevde fører til en dynamisk og autentisk form for formidling av matproduksjon. Ved å følge sesongene slik de gjorde i det gamle bondesamfunnet, vil

⁵⁰ Hagen & Søderholm. Personlig kommunikasjon 22.02.2021

⁵¹ Maihaugen 2020: Hele videoen

publikum få et autentisk innblikk i hvordan en dyrket mat og drev gårdsbruk i Gudbrandsdalen før i tiden. Samtidig vil publikum sannsynligvis ikke få med seg hele prosessen rundt denne matproduksjonen, ettersom det ville krevd at de fulgte museumsbøndene kontinuerlig. Her blir museumsbøndenes rolle spesielt viktig ettersom de sitter på kunnskap rundt hele prosessen til matproduksjonen. Her vil bøndene etter for eksempel å ha sådd byggkorn på en åkerlapp på Maihaugen, ha mulighet til å forklare publikum prosessen videre rundt byggkornet, og hva det brukes til.⁵² En del av arbeidsbeskrivelsen til museumsbøndene er å imøtekomme og snakke med publikum, og de er opptatt av å formidle de positive sidene rundt arbeidet deres. Her er spesielt fokus på økologisk mangfold og en bærekraftig utnyttelse av ressursene et viktig tema for bøndene.⁵³

Kunnskapen museumsbøndene sitter på når det gjelder å bruke gamle landbruksredskaper, og teknikker i det gamle bondesamfunnet, formidler de gjennom hele året ved at de arbeider med gårdsdriften på museet. Det meste av arbeid de gjør på friluftsmuseet er knyttet til gårdsdriften av Maihaugen. Derfor er det en mening bak alt arbeidet deres utover det å kun drive med formidling. Når museumsbøndene driver med for eksempel hesjing, er det ikke kun for å vise publikum hvordan dette ser ut og gjøres. De hesjer også fordi de er nødt til å sikre vinterfôr til dyrene på museet. Dette vil jeg påstå skaper en autentisk form for formidling av matproduksjon på Maihaugen, særlig fordi fokuset er så stort på å praktisere gårdsdriften slik som i det gamle bondesamfunnet. Samtidig er det viktig å nevne at selv om museumsbøndene sitter på stor kunnskap fra det gamle bondesamfunnet, kan det være enkelte teknikker eller arbeidsmetoder de er usikre på. Dette vil da bryte med noe av autentisiteten i formidlingen. Men det meste av arbeidet og formidlingen er bygget på både egne erfaringer og nedskreven kunnskap, som i boken *Frå det gamle arbeidslivet*.⁵⁴ Derfor vil det være rimelig å anta at museumsbøndenes formidling av matproduksjon fra det gamle bondesamfunnet i stor grad er autentisk i det lange løp.

⁵² Hagen & Söderholm. Personlig kommunikasjon 22.02.2021

⁵³ Ibid

⁵⁴ Ibid

Kapittel 5: Konklusjon

I denne oppgaven har jeg sett nærmere på museumsbøndenes arbeid på Maihaugen, og i hvilken grad de formidler autentisk matproduksjon.

Her har jeg sett at den immaterielle kunnskapen knyttes opp mot det materielle når museumsbøndene utfører det varierte gårdsarbeidet ved museet gjennom året. Formidlingen av autentisk matproduksjon foregår gjennom dette gårdsarbeidet, som er utført etter metoder fra det gamle bondesamfunnet. Formidlingen til museumsbøndene foregår gjennom hele året. Avhengig av når på året en besøker Maihaugen så får publikum mulighet til å få med seg ulike stadier av denne formidlingsprosessen. Det vil derfor være vanskelig for museumsbøndene å få formidlet hele matproduksjonen på en autentisk måte, men samtidig vil opplevelsesverdien til Maihaugen øke ettersom museumsbøndene stadig arbeider med forskjellige gjøremål gjennom året.

Arbeidet og kunnskapen museumsbøndene formidler på Maihaugen er også et viktig bidrag til å sikre at kunnskap fra det gamle bondesamfunnet ikke blir glemt. I dagens moderne samfunn er denne kunnskapen en fjern tanke for de fleste. Med tanke på et bærekraftig jordbruk og en fremtidsrettet matproduksjon, kan kanskje denne kunnskapen bli revitalisert. Gjennom formidlingen av autentisk matproduksjon har museumsbøndene mulighet til å aktualisere og revitalisere mye av den gamle kunnskapen fra landbruket.

Denne oppgaven har kun gitt et generelt innblikk i museumsbøndenes omfattende og varierte hverdag. Et forslag til videre arbeid kan være å systematisk følge og dokumentere arbeidet og teknikkene til bøndene gjennom et helt år. På den måten kan det være mulig å sikre og verne kunnskapen deres for ettertiden på en fornuftig måte.

Litteratur og kilder

- Christensen, A. L. (2011). *Kunsten å bevare*. Pax Forlag.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal
- Falk, E. & Feldborg, D. (Red.). (2013). *Leve kulturarven!*. Museumsforlaget.
- Hauglid, A. O. (1989). *Maihaugen: Veileder til De Sandvigske Samlinger*. Cappelen.
- Henriksbø, P. E. (2018, 1. desember). *Slaktet grisen på julemarkedet*. GD.
<https://www.gd.no/jul/juletradisjoner/maihaugen/slaktet-grisen-pa-julemarkedet/s/5-18-801040>
- Holene, A. C. (2017, 3. juli). *Gammelnorsk spælsau*. NIBO.
<https://www.nibio.no/tema/mat/husdyrgenetiske-ressurser/bevaringsverdige-husdyrraser/sau/gammelnorsk-sp%C3%A6lsau>
- Hovdhaugen, E. (1993). *Frå det gamle arbeidslivet*. Ringebu historielag.
- Kulturrådet. (u.å). *Immateriell kulturarv*. Hentet 31. april 2021 fra
<https://www.kulturradet.no/immateriell-kulturarv>
- Maihaugen. (u.å). *Bygda*. Hentet 15. mars 2021 fra <https://maihaugen.no/friluftsmuseet/bygda>
- Maihaugen. (2020, 24. mars). *Digitalt fjøsbesøk på Maihaugen* (Video). Facebook.
<https://www.facebook.com/maihaugen/videos/811157479369511>
- Maihaugen. (u.å). *Dyr*. Hentet 13. mai 2021 fra
<https://maihaugen.no/friluftsmuseet/kulturlandskap/dyr>
- Maihaugen. (u.å). *Friluftsmuseet*. Hentet 15. mars 2021 fra
<https://maihaugen.no/friluftsmuseet>
- Maihaugen. (u.å). *Maihaugens historie*. Hentet 14. mai 2021 fra <https://maihaugen.no/om-maihaugen/maihaugens-historie>
- Nordby, T. (1991). *Det moderne gjennombruddet i bondesamfunnet: Norge 1870-1920*. Universitetsforlaget.
- Olstad, J. (1940). *Maihaugen og mannen som skapte den*. Cappelen.
- Rogan, B. & Amundsen, A. B. (2014). *Samling og museum*. Novus forlag.

Sandvig, A. (1907). *De Sandvigske samlinger i tekst og billeder: et bidrag til Gudbrandsdalens kulturhistorie*. D. Striboldts Efterfølger

Selstø, S. (2018, 4. desember). *Slakt er ikke underholdning*. GD.

<https://www.gd.no/debatt/leserinlegg/dyrevelferd/slakt-er-ikke-underholdning/o/5-18-802115>

Skurdal, J. (2017). Forord. I E. Falk & M. Velure (Red.), *30 år i håndverkets tjeneste* (s. 6-7). Norsk Håndverksinstitutt

Strøm, B. (2010). *Immateriell kulturarv i Norge*. Kulturrådet.

Intervju:

Hagen, A. & Søderholm, R. *Personlig kommunikasjon med museumsbøndene*. Gjennomført på Maihaugen den 17.02.2021.

Hagen, A. *Personlig kommunikasjon med museumsbøndene*. Gjennomført på Maihaugen den 19.02.2021.

Hagen, A. & Søderholm, R. *Personlig kommunikasjon med museumsbøndene*. Gjennomført på Maihaugen den 22.02.2021.

Hagen, A. & Søderholm, R. *Personlig kommunikasjon med museumsbøndene*. Gjennomført på Maihaugen den 05.05.2021

